

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2023, 6(12): 1677-1693.

DOI: [10.26677/TR1010.2023.1339](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1339)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

KAVRAMSAL MAKALE

Türkiye’de Teknokentlere Yönelik Vergi İstisna ve Teşviklerin Değerlendirilmesi*

Doç. Dr. Berna HIZARCI BEŞER, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kütahya, e-posta: berna.beser@dpu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2957-5030>

Canan ÇETİL, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya, e-posta: canancetil@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4810-4901>

Öz

Türkiye’de teknokent kurma çalışmaları 1980 yılında başlamış olmasına rağmen teknokentler konusu yeni sayılabilecek bir alandır. Bu çalışmada 2001 ve 2008 yıllarında çıkarılan iki kanun olan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ele alınmış olup teknokentlere uygulanan vergi teşvik ve istisnaların genel kapsamlı kaldığı ve sadece kanunun yönergelerle desteklenmesinin önemli bir eksiklik olduğu vurgulanmaktadır. Türkiye’nin proje tabanlı teknoloji altyapısı için ihtiyaç duyduğu teknolojik seviyeye ulaşabilmesinde ek teşvik türlerinin getirilmesinin etkili olacağı belirtilmektedir. Firmaların teknokentler konusunda bilgilendirilmesi, eksikliklerin hızlıca giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

* Bu çalışma danışmanlığını Berna HIZARCI BEŞER’in yaptığı ve Canan ÇETİL tarafından 2023 yılında “Teknokent İşletmelerinin İşleyişi ve Ekonomik Etkileri Açısından Vergi Uygulamaları” isimli Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknokent İşletmeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Ar-Ge Teşvikleri.

Makale Gönderme Tarihi: 10.10.2023

Makale Kabul Tarihi: 04.12.2023

Önerilen Atıf:

Hızarcı Beşer, B. ve Çetil, C. (2023). Türkiye’de Teknokentlere Yönelik Vergi İstisna ve Teşviklerin Değerlendirilmesi, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(12): 1677-1693.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2023, 6(12): 1677-1693. DOI:10.26677/TR1010.2023.1339

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

CONCEPTUAL PAPER

Evaluation of Tax Practices for Technocity Enterprises in Turkey

Associate Prof. Dr. Berna HIZARCI BEŞER, Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Kütahya, e-mail: berna.beser@dpu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2957-5030>

Canan ÇETİL, MSc. Student, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Institute of Graduate Programs, Kütahya, e-mail: canancetil@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4810-4901>

Abstract

Although efforts to establish technoparks in Turkey started in 1980, the subject of technoparks is a relatively new field. In this study, two laws enacted in 2001 and 2008, the Technology Development Zones Law No. 4691 and the Law No. 5746 on Supporting Research and Development Activities, are discussed and it is emphasized that the tax incentives and exemptions applied to technoparks remain general in scope and that only supporting the law with directives is an important deficiency. It is stated that introducing additional types of incentives will be effective in reaching the technological level that Turkey needs for its project-based technology infrastructure. It is of great importance to inform companies about technoparks and to quickly eliminate deficiencies.

Keywords: Techno City Enterprises, Technology Development Zones, R&D Incentives.

Received: 10.10.2023

Accepted: 04.12.2023

Suggested Citation:

Hızarcı Beşer, B. and Çetil, C. (2023). Evaluation of Tax Practices for Technocity Enterprises in Turkey, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(12): 1677-1693.

GİRİŞ

Teknolojik gelişme özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra daha iyi yaşam ortamına ve yoğun ekonomik rekabete yol açmıştır. Dünyanın ilk teknokent fikri 1950'lerde Amerikalı bilim adamlarının Ar-Ge bilgi ve deneyimlerini ticari değere dönüştürme arzusundan doğmuştur. Bugün Silikon Vadisi olarak bilinen ilk teknokent, Stanford teknoloji işletmesi tarafından Kaliforniya'da kurulmuştur (Bayraktaroğlu vd., 2015:232). Teknokent kuruluş ve uygulamalarının temel amacı, uluslararası pazar ekonomisinde gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek yeni teknolojileri yakalayabilecek duruma gelmektir. Teknokent kavramı, Fransa'da Teknokent (Teknopolis/Teknopol), Amerika Birleşik Devletleri'nde Araştırma parkı (Research Park), İngiltere'de bilim parkı ve Uzak Doğu'da Bilim Kenti (City of Science) veya Teknoloji Kenti (City of Technology) olarak bilinmektedir (Attar ve Erat, 2020:121).

Teknokent, kamu kurumları, özel sektör, yerel yönetimler ve teknoloji işletmeleri ile iş birliği içinde bir kamu şirketi olarak organize edilmektedir (Pekol ve Erbaş, 2011: 41). Teknokentler, tesisler açısından aynı özelliklere sahip olmakla birlikte, kültürel ve ekonomik farklılıklar nedeniyle bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Çelik, 2019:1113). Büyük teknoloji firmaları ve sanayi kuruluşları ile beraber çalışarak Ar-Ge çalışmaları laboratuvarlardan sanayiye aktarılmış ve yeni teknoloji üreten firmalar kurulmuştur. 1990'lı yıllarda teknopolis uygulamaları yalnızca gelişmiş ülkelerde değil, gelişmekte olan birçok ülkede de uygulanmaya başlanmıştır (Akbulut, 2020: 256).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Yasası, teknokentlerin sayısını ve teknoparklarda çalışan şirket ve çalışan sayısını artırmıştır. Ar-Ge araştırma projelerinde elde edilen başarı sayesinde Türkiye'nin Teknokent'inde yabancı ortaklı firmalar da yer almaktadır. 4691 sayılı Kanun ile bilgi üretmek, bilgiyi ticarileştirmek, girişimcileri desteklemek ve istihdam olanakları sağlamak amacıyla oluşturulan Teknokent'in bu hedefler ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda faaliyet gösterdiği söylenebilir (Ataman, 2008:38). Bu doğrultuda Türkiye'de Ar-ge çalışan sayısı 2020 yılında toplam 199.000 kişi olmuş olan Ar-ge çalışanlarının %65,3'ü mali özellik taşıyan ya da taşımayan firmalarda, %30'u yükseköğretimde ve %4,7'si hedefinde kâr yapma olmayan işletmelerde çalışmışlardır. 2020 yılı sonunda hâlihazırdaki miktar %44,7 olmuştur. Genelde orta ve yüksek teknoloji sahaları üzerinde yoğunlaşma yaşanan Türkiye'de Ar-ge giderleri doğrusal bir eğilim göstermektedir. Ar-ge biriminde araştırmacı olarak çalışanların teknolojinin çok fazla uygulandığı hangi sahalarda istihdam edildikleri incelendiğinde ise orta ve yüksek teknoloji alanlarının kendini gösterdiği anlaşılmaktadır. Ar-ge çalışan sayıları ile paralel biçimde giderlerin de genelde daha fazla kapasitesi olan işletmelerce gerçekleştirildiği görülmektedir. 2020 yılı itibarıyla toplam Ar-ge giderlerinin %85,2'si, 250 ve üzerinde çalışan istihdam edilen firmalarca yapıldığı anlaşılmıştır (Ateş, 2020:10).

Mevcut altyapı ve konumu (hızlı internet, ısıtma ve iklimlendirme gibi), ulusal ve uluslararası paydaşlar tarafından bölgesel ve teknoloji şirketlerinin tanınması, işletmelere ve girişimcilere profesyonel destek hizmetlerinin sağlanması (finansman ve finansmana erişim, patentler, ihracat geliştirme, sanayi işbirliği, iş planı hazırlama, finansal/hukuki yardım, risk sermayesi, yatırımcı arama vb.) olası projeler ışığında büyüme, sahip oldukları iç ve dış alana sahip olma, geliştirme faaliyetlerinde ihtiyaç duyabilecekleri ortak alanlar (toplantı ve konferans salonları, araştırma ve geliştirmeye elverişli alanlar, eğitim sunumları, sosyal ve kültürel iletişim alanları vb.) teknokentlerin başarılı olmasındaki önemli faktörlerdendir. Ayrıca talebe cevap verebilecek donanımına sahip, uygun fiyat yönetimi ve verilen tüm hizmetlerde tutarlılık, bölgesel, ulusal ve uluslararası teknoloji ve teknoloji şirketleri ve benzeri kuruluşlarla kurulan resmi işbirliği mekanizmaları ve resmi olmayan anlaşmalar, üstyapı ve kalite (ofis alanı ve Ar-Ge), endüstri

parkı, depo vb. için tanıtım denklemi) teknokentlerin başarısını etkileyen diğer faktörler olarak sıralanabilir (Bayzin ve Şengür, 2019: 300).

Bu çalışmada Türkiye'nin Ar-Ge faaliyetlerine yönelik teşvikleri, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında sağlanan teşvik türleri ele alınıp değerlendirilmiştir. Bunun dışında, kuralların çıkarılması için 6170 sayılı ve 6676 sayılı yasalar da çıkarılmış ve eksikliklerin giderilmesi açısından bir tebliğ yayımlanmıştır. Söz konusu durum, zamanla teknolojiye meydana gelen değişiklikler nedeniyle Türkiye'de yeni yasa ve yönetmeliklerin yayınlanmasının zorunlu hale geldiğini göstermektedir. 5746 sayılı Kanun, Ar-Ge harcamalarının kapsamını belirlemiş ve Ar-Ge ile bağlantılı başka faktörlerin kanuni çerçevesini düzenlemiştir.

Kurumlar vergisi, gelir vergisi teşvikleri ve Ar-Ge'ye yönelik indirimler başta olmak üzere teknoloji merkezlerinde istihdam edilen personelin inovasyon faaliyetleri, tekno işletmeler ve Ar-Ge merkezlerinden sermaye desteği alan şirketler, kamu kurumları ve yasal vakıflar incelenmiştir. Teknokent firmalarının gelişimine etki eden bazı sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunların giderilmesine yönelik politika önerilerinde bulunulmuştur.

4691 SAYILI TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ KANUNUNDA VERGİ İSTİSNALARI VE TEŞVİKLER

Devlet Planlama Teşkilatı liderliğinde İstanbul Teknoloji Şirketi, Ege Denizi Teknoloji Şirketi, Orta Doğu ve Anadolu Teknoloji Şirketi ve KOBİ Geliştirme ve Destek Bürosu iş birliğiyle ilk Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmuştur. Marmara Araştırma Merkezi 1992 yılında kurulmuştur. 26 Haziran 2001 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgesi Kanunu, yenilik politikasını kanuni çerçeveye dâhil etmiştir (Toprak, 2018: 22).

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin temel amacı 4691 sayılı Kanun'un Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile ilgili 1. maddesinde açıklandığı gibidir. Teknolojik veri üretimi yapmak, mamul ve imalat yenilikleri geliştirmek, mamul niteliğini veya standartların rehabilite olmasını sağlamak, verimlilik artışı gerçekleştirmek, üretim giderlerini azaltmak, teknolojik bilgiyi artırmak, teknoloji işletmeleri ile işbirliği yaparak ulusal sanayiye uluslararasılaştırmak, araştırma enstitüleri ve organizasyonları ile imalat sektörlerinin ticarileştirilmesi, teknoloji yoğun imalatın desteklenmesi ve girişimcilik, küçük ve orta ölçekli firmaların gelişmiş teknoloji uygulamalarına adaptasyonu, teknolojinin çok fazla kullanıldığı sahalarda yatırım fırsatları yaratarak ülkeye en son/ileri teknoloji ve teknolojik altyapıyı hızlandırmak, araştırmacı ve uzmanlar için istihdam olanakları yaratmak, teknoloji transferi ve çekilmesi, yabancı sermayeyi desteklemektir (Coşgun, 2016:85).

Devletin işsizlik sorununu çözmedeki verimsizlikleri ve buna bağlı olarak teknoloji işletmesine yönelik eleştiriler teknokentin kurulmasını hızlandırmıştır. Bu süre zarfında teknoloji işletmesi, istihdam olanaklarını artırmak için yerel yönetimlerle birlikte çalışmış ve yeni işletmeler yaratarak ekonomiyi sürdürmek için bir teknopark kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Dünya ticaretinin artması ile küresel rekabetin yoğunlaşması, geleneksel imalatın azalmasına, teknolojik ilerlemelere ve üretimin artmasına, yerel yönetimlerin ekonomideki ilgilerine ve her ülkede teknolojik şehirlerin artmasına neden olmuştur (Bilginer vd., 2017: 2016). Devlet, teknoloji şirketlerini finansal olarak destekler, yenilikçi şirketlerin ilmi ve teknik sahasındaki çalışmalarına, teknoloji şirketlerinin inceleme gündemlerinin faal şekilde yenilenmesine ve daha da geliştirilmesine katkıda bulunur, teknoloji şirketleri arasındaki işbirliği, inovasyonun yaratılmasına ve kapasite artırımına olumlu etki yapar, icadın kamuoyuna duyurulacağını garanti eder, buluşları Teknokent aracılığıyla ticarileştirilme olanağı ve bilimsel şirketler oluşturulmaktadır (Kayalıdere, 2014:76).

Bölge Yönetici Şirketine Yönelik Vergi İstisnaları ve Teşvikler

4691 Sayılı Kanun Maddesi 4/g maddesine göre, Maliye Bakanlığına ait özel mülk veya imar bölgesinde yer alan devlet yargı ve tasarrufundaki taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı talep edilmesi veya ruhsatlı kullanıma izin verilmesi halinde, Maliye Bakanlığınca ilk 5 yıl ve sonraki yıllar için yatırım konusu taşınmazın üzerinde irtifak hakkının emlak vergisi değerinin binde ikisine tekabül ettiği tespit edilmiş olup, yatırımın kurulduğu veya kullanım hakkının verildiği esasına göre yapılabilecek faaliyetlerden gelir payı alınmayacaktır. İrtifak hakkı tesis edilmesi suretiyle kullanım hakkı tanınan taşınmaz üzerinde gerçekleştirilecektir (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 4/g).

4691 sayılı Kanun'un 8.nci maddesi ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'nin 23.ncü ve 37.nci maddelerine göre (4691 Sayılı Kanun'un 8.nci maddesi);

- Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurmak için gerekli altyapı, idari binalar ve kuluçka merkezlerinin oluşturulması,
- Şirketin araştırma geliştirme ve yenilik faaliyetlerine verdiği destek kapsamında sürdürdüğü veya uyguladığı kuluçka programları,
- Teknoloji iş birliği programları ile teknoloji transfer ofisinin ev sahibi firma tarafından garanti edilemeyen hizmetlerine ilişkin giderler, Bakanlık desteğinden karşılanabilmektedir.

Fonlar Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen bir harcama programı çerçevesinde kullanılmaktadır. Sınai Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, fonların uygun şekilde kullanılacağını garanti etmektedir. Yönetim şirketine ödenmesi muhtemel olan bu ödeme destekleyici olduğu için iade edilmez.

4691 Sayılı Kanun. 8. Teknolojik Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren işletmeler, Yönetim Kurumu ve Bilim ve Teknoloji Bakanlığı tasdiki ile Teknoloji Geliştirme Bölgesi'ndeki Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri teknik ürünleri üretebilirler. Bölgedeki yatırım şirketlerinin yatırımla ilgili faaliyetleri, araştırma ve geliştirme faaliyet türleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamında tutulması zorunlu defter türlerinde şube veya şubelerden ayrı olarak takip edilmelidir (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 8). 4691 Sayılı Kanun 8/c uyarınca, 4691 sayılı Kanunun uygulanmasına ilişkin belgeler kullanılarak yapılan işlemlerde yönetim şirketleri damga vergisi ve harçtan muaftır. Öte yandan, kanalizasyon arıtma tesislerinin faaliyet gösterdiği yerlerde belediyeler kanalizasyon ücreti almamaktadır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 8/c).

4691 Sayılı Kanun 10. Maddesi Teknik Bölge Uygulama Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar mad. 2. Teknolojik Geliştirme Bölgesi faaliyetlerinde 6085 Sayılı Sayıştay Kanunu, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Kamu İhale Kanunu'nun hükümlerinin yerine getirildiğini beyan eder 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri geçerli değildir (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 10).

4691 Sayılı Kanun'un geçici hükümleri 2/a ve TGB İcra Yönetmeliği Madde 37/b'ye uygundur. Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet göstermeye devam eden girişimcilerin gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2023 yılı sonuna dek gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf olacağı da hükme bağlanmaktadır. Söz konusu alanlarda etkinlik ortaya koyan müteşebbislerin vergi muafiyetinden yararlanabilmeleri için Maliye Bakanlığı'na başvuruları ve işletmeci işletmeden mükellefin Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde olduğunu ve mükellefin muhtevasını gösteren belgeleri ibraz etmeleri gerekmektedir (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 2/a).

TGBK Uygulama Yönetmeliği mad. 37/f ile bilgi yönetimi, internet, iş uygulama türleri, mobil ve askeri komuta yazılımlarının yanı sıra girişimcilerin ticari faaliyetleri kapsamında bölgelerde

üretim ve sistem yönetimi şeklinde teslimat ve hizmetler teknoloji geliştirme bölgelerinde katma değer vergisinden muaftır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 37/f).

Girişimciler ile Bölge Çalışanlarına Yönelik Vergi İstisnaları ve Teşvikler

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na 02.01.2004 tarihinde 5035 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle bölgede faaliyet göstermeye devam eden gelir vergisi ve kurumlar vergisi mükelleflerinin cezai kovuşturma çerçevesinde elde edilen gelirleri alacağı belirtilmektedir. Gelir alanındaki yazılım gelirleri ve araştırma geliştirme faaliyetleri ile bölgede faaliyet gösteren kurumlar vergisi mükelleflerinin 2013 yılı sonuna kadar gelir ve şirketlere konu olmayacağı ifade edilmektedir. 2011 yılında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda değişiklik yapan 6170 sayılı Kanun, daha önce belirlenen tarihi 2013 sonundan 2023 sonuna kaydirmış ve süreyi uzatmıştır (5035 Sayılı Kanun, 2004: Mad. 44).

4691 sayılı Kanun'un Geçici 2/b maddesi ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'nin 37/c maddesinin fıkrasına göre bölge içinde 2023 yılı sonuna kadar Ar-Ge personelinin %10'unu geçmemek kaydıyla araştırmacı, yazılım geliştirici ve destek personelinin bu işlevlere ilişkin maaşları kural olarak tüm kategorilerdeki vergilerden muaftır. Söz konusu halden faydalanmayı talep eden girişimciler, teknoloji geliştirme alanlarında istihdam edilen bütün araştırmacı, yazılımcı, Ar-Ge çalışanı ve yardımcı personelinin bir listesini, görev tanımlarını, araştırma ve geliştirme projelerindeki çalışmalarını, niteliklerini ve çalışma saatlerini belirleyerek, aylık bazda ve ev sahibi şirketin onayı ile Maliye Bakanlığınca aylık olarak soyadına bildirilmesi zorunludur (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 2/b). 4691 sayılı Kanunun Geçici 2/b maddesine göre Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Ar-Ge projelerinde görev yapan Ar-Ge personelinin görevlendirilmesi için ev sahibi firmanın onayı ile bu alanlar dışında geçirilen sürelerin maaşının bir bölümü de gelir vergisi haricinde tutulmaktadır (4691 Sayılı Kanun Mad. 2/b). 4691 sayılı Kanun'un 8/b maddesine göre; şirketler, teknoloji geliştirme bölgeleri içinde, araştırma ve geliştirme projelerinden sağlanan teknoloji ürünlerinde, ev sahibi şirket tarafından onaylanan ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanan onaylarla kendi başlattıkları ve imzaladıkları yatırımlar yapabilirler (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 8/b).

4691 sayılı Kanun'un 7/a maddesi gereğince; Teknoloji geliştirme alanlarında bulunan şirketler, 4875 Sayılı Kanun ve 4817 Sayılı Yabancı İşçilerin Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre ülke dışından idareci ve nitelikli Ar-Ge çalışanı istihdam edebilirler (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 7/a). 4691 sayılı Kanun'un 7/b maddesi çerçevesinde; bu alanlarda faaliyet gösteren şirketler, araştırmacı ve idari personelin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve şirket çalışanlarının müsaadesi ile devamlı ya da yarı zamanlı olarak çalıştırılabilirler (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 7/b).

Üniversite Personeline Yönelik Vergi İstisnaları ve Teşvikler

Üniversiteler; bölge kuruluşunda en fazla etki gösteren olan kurumdur. Teknokent'te idareci ya da yönetici şirketin hissedarındır. Teknolojinin kurulacağı araziye, siteyi veya binayı temin ederek okul desteği verirler (Demirli, 2014: 96). Bu doğrultuda üniversite araştırma enstitülerinin, ticari üretim şirketlerinin ve kalifiye personelin bir araya geldiği teknoparklarda, katma değeri yüksek, uzmanlık ve sinerjik etkileri yüksek alanlarda araştırma yapılabilir. Yeni iş alanları yaratma girişimlerinin desteklenmesi, işletmelere girişimcilik ve pazar ihtiyaçları konusunda seminerler verilmesi ve girişimcilerin projelerini gerçekleştirebilecek yeterli potansiyele (yönetim, teknoloji vb.) sahip olmalarının sağlanmasına özen gösterilmektedir. İyi eğitilmiş bilim adamları ve teknokratlar belirledikleri hedeflere odaklanır, bilgi ve deneyimlerini birleştirerek

daha önce üretilenden çok daha iyi performansla sahip ürünleri denemek ve tasarlamak için kullanırlar ve gerçekleştirirler (Ercan, 2014: 162).

4691 sayılı Kanun'un 7/b maddesi gereğince; Teknoloji geliştirme alanında faaliyet gösteren şirketlerde öğretim üyesi, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve yarı zamanlı çalışanların kazançları teknoloji şirketlerinin işletme sermayesine dahil edilmez (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 7/b). 4691 sayılı Kanun'un 7/b maddesine göre; Teknoloji geliştirme alanlarında faaliyet gösteren şirketlerde sürekli olarak istihdam edilecek çalışanlar, çalışanları ile ilişkilerini bozmadan ücretsiz izin alırlar. 2547 sayılı Yükseköğretim Kurulu'nun 36. maddesinde ilgili madde hükümlerine aykırı hükümlerin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 7/b). 4691 sayılı Kanun'un 7/c maddesine göre; öğretim üyeleri, çalıştıkları teknoloji şirketinin yönetim kurulunca yetkilendirilen bölgede faaliyet gösteren tesislerde ve kanunun 39 uncu maddesinde öngörülen şekilde yurt içinde ve yurt dışında geçici kalış ilkesine göre öğrenimlerine devam edebilirler. Ortakları, araştırmalarının sonuçlarını ticarileştirmek için kurulur veya yönetimine katılır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 7/c).

6170 sayılı Kanun ile 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici 2 maddesi değiştirildikten sonra, teknoloji geliştirme bölgelerinde görev yapan araştırma geliştirme ve destek personeline bu haklara ilişkin ödemeler 2023 yılı sonuna kadar vergiden muaf tutulmuştur. Serbest teknoloji sektöründe de 6170 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinin ilk iki fıkrasında yapılan tüm değişikliklerden değiştirilmiş şekliyle yararlanılmaktadır. Diğer bir deyişle, bölgedeki işçilere ödenen ücretler ile ödenen ücretler üzerinden "IV. Makbuzlar ve diğer kâğıtlar" başlıklı "brüt maaş, ücret, gündelik..." ibaresi saklı kalmak kaydıyla binde 6,6 oranında damga vergisinden muaf tutulabilir. Ancak, Teknoloji Serbest Bölgesindeki mükelleflerin, 6170 sayılı Kanun'la getirilen ve "destek personeli" ne sağlanan istisnalardan yararlanması olanaksızdır (4691 Sayılı Kanun Mad. 2) teknolojiden arındırılmış bölgede bulunan mükellefler, 6170 sayılı Kanun'da (4691 Sayılı Kanun, 2001: Madde 2) "destek personeli" için sağlanan istisnalardan yararlanamazlar.

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre, "Geçici ikinci madde hükümlerine göre, bölgede istihdam edilen araştırmacı, yazılımcı ve araştırma geliştirme personelinin (ihtiyaç gereği araştırma geliştirme ve destek elemanı haline getirilenler) maaşları; 1 Ocak 2004 tarihinden 31 Aralık 2013 tarihine kadar yürürlükte olan 6170 Sayılı Kanun) ilgili işlevlerine ilişkin olarak (Not: 6170 Sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle (31.12.2023) dokunulmazlığın yürürlük tarihi değiştirilmiştir). Bu maddede atıfta bulunulan "bütün vergilerden", söz konusu kişinin, örneğin damga vergisi gibi gelir vergisi dışındaki vergileri istisna eden hükümlerden yararlanmasını öngörmektedir (4691 Sayılı Kanun, 2001: Madde 2).

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na göre Ar-Ge bölgesinde çalışan personel için ödenen ücretler ve düzenlenen belgeler karşılığında kullanılan damga vergisinden muafiyet dışında vergi muafiyeti ve damga vergisi bulunmamaktadır.

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 3/b maddesi kapsamında; Teknoloji odaklı işletmeler, belirli bir teknoloji şirketi veya yüksek teknoloji enstitüsü ile araştırma merkezleri ve kurumlarının olanaklarını kullanarak teknoloji veya yazılım geliştirir ve teknolojik yenilikleri ticari mal, metot ya da hizmetlere dönüştürmek için çalışırlar. Ekonominin, toplumun ve akademik yapının bulunduğu aynı teknoloji işletmesi veya araştırma geliştirme tesisi içinde veya yakınında, bu nitelikleri taşıyan lokasyonlara veya teknoloji kentine sahip oldukları ve bölgenin bu yönde gelişmesine destek oldukları iddia edilmiştir. Gerek 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve bağlı kanununda gerekse 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda; Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun Türkiye gümrük bölgesi haricinde alınacağına dair herhangi bir hüküm yoktur. Bu nedenle Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda yerleşik gelir ve

kurumlar vergisi mükelleflerine uygulanacak kanunların uygulanmasında herhangi bir istisna bulunmamaktadır (4691 Sayılı Kanun Mad. 3/b).

Türkiye gümrük bölgesi dışında serbest bölgeler yasal kabul edilir, özel bir vergi rejimi uygulanır, ancak teknoloji geliştirme bölgeleri kanunu gümrük bölgesi dışında sayılmaz. Söz konusu durum, serbest bölgeler tarafından Türkiye içinden aldıkları mal ve hizmetlere ithalat rejimi kurallarının, Türkiye'ye sattıkları mal ve hizmet çeşitleri karşılığında ise ihracat rejimi kurallarının uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak teknolojik gelişme alanları Türkiye'nin siyasi sınırları kapsamında bulunduğu gibi gümrük alanında sayılmakta ve bu bölgeler ile başka bölgeler arasında gerçekleştirilen ticari işlemlere dış ticaret rejimi kurallarının uygulanması tartışmasızdır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 3/b). Diğer taraftan Teknoloji Serbest Bölgesinin, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'na istinaden kuruluşu gerçekleştirilen bir Teknoloji Geliştirme Bölgesi niteliği taşımadığından, bölge içinde konumlu gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olanların, 3065 sayılı KDVK geçici 20. maddesindeki istisna hükmünden yararlanması olanaksızdır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 3/b).

5746 sayılı Ar-Ge Kanunun "İndirim, İstisna, Destek ve Teşvik Unsurları" başlıklı 3 üncü maddesinin 5904 sayılı Kanunla değişik 3 numaralı bendinde, devlet çalışanının haricinde teknoloji merkezi kuruluşları arasında, araştırma geliştirme merkezlerinde devlet kuruluşlarıyla kanun ile kuruluşu sağlanan veya teknoloji geliştirme projeleri antlaşmaları kapsamında ülkelerarası kuruluşlar ile devlet kurumlarından Ar-Ge projelerine destek vermek açısından fon veya krediler kullanan vakıflar tarafından veya ülkelerarası fon türlerince yardım edilen ya da TÜBİTAK tarafından devam ettirilen Ar-Ge ve yenilik projeleri kapsamında ve teknogirişim anamal yardımlarından yararlanmış bulunan işletmelerdeki Ar-Ge ve yardımcı personeli ile 2001 yılı içinde yürürlüğe konulan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici ikinci maddesi çerçevesinde, ücreti gelir vergisi haricinde bulunan çalışanların söz konusu çalışmaları nedeniyle elde ettikleri gelirlerinden hesap edilmiş bulunan sigorta primleri, işveren paylarının yarısı, iş görenin her biri açısından 5 yılına Maliye Bakanlığı bütçesine ilave edilecek ödeneklerden elde edildiği hükmü mevcuttur (5746 Sayılı Kanun, 2008: Mad. 3).

Çalışanlara uygulanacak sosyal güvenlik ödeme düzeyi, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 2. maddesi hükümlerine göre belirlenir ve kanunla düzenlenir. Teknoloji Geliştirme Sektörü Kanununun 2. maddesinin ikinci fıkrasına göre ücretler, 2023 yılı sonuna kadar gelir vergisinden muaf tutulmuş olup, vergiden muaf alandaki mükellefler ve işyerlerinde istihdam edilen Ar-Ge ve destek personelinin oranı ise bölgeden muaftır (4691 Sayılı Kanun, 2001: Mad. 2).

Teknoloji geliştirme alanlarında araştırmacı, yazılımcı ve Ar-Ge personeli (Not: 6170 sayılı Kanun kapsamında Ar-Ge ve destek personeli olmuştur) istihdam eden şirketler, çalışanın fiilen bölgede bulunması ve şu anda çalışıyor olması koşuluyla bu iki şarttan faydalanabilmektedir. Bu koşullardan herhangi biri sağlanmadığı takdirde ödenen ücretler, gelir vergisi kanunu ile ilgili kanunun öngördüğü şekilde gelir vergisine ve damga vergisi kesintisine tabi olacak ve katkı paylarına ilişkin olarak 6698 sayılı Kanun'da tanımlanan teşvikten yararlanabileceklerdir. 5510 sayılı Kanun'da tanımlanan teşvikten ve 5746 sayılı Kanunda tanımlanan teşvikten faydalanabilmektedir (5510 Sayılı Kanun, 2006).

KDV, GELİR VERGİSİ VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNLARINDA AR-GE TEŞVİKLERİ

6170 sayılı Kanunla değiştirilen 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 8 inci maddesinin 2 numaralı fıkrasına göre şirketler bölgede başlamış ve tamamlanmış teknik ürünlerin üretiminde gerekli yatırımları yapabilirler. Ar-Ge projelerinin sonuçları, yönetim

şirketi ve bakanlığın onayına tabidir. Bu yatırım için hedeflenen teknik ürünler için onay belgesinin ağırlıklı olarak bakanlık ve kurumların onayı ile düzenlenebileceği hükmünün eklenmesi ile gerekli onayın alınması halinde teknik geliştirme bölgesi oluşturulması mümkün hale gelmiştir. Yapılan yatırımlar ile bağlantılı şekilde (4691 Sayılı Kanun, 2001);

- Yatırımla bağlantılı faaliyetler 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre (VUK) tutulan defter türlerinde Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde yürütülen Ar-Ge faaliyetlerinden ayrı olarak takip edilmektedir.
- Bölgede kazanılan menfaatler, bölge dışında faaliyet göstermeye devam eden kuruluşların esaslarına göre vergilendirilir.
- Bölgede çalışan personel, şirket personelinin bölge dışında faaliyet göstermesi esasına göre vergilendirilmek üzere kurulmuştur. Dolayısıyla 6170 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde Ar-Ge faaliyetlerine katılmak ve üretim yapmak mümkün olmuş, ancak üretim sonrası gelirin hariç tutulması mümkün olmamıştır.

Teknoloji Serbest Bölgesinde ikamet eden mükelleflerin 6 Şubat 2004 tarihinden önce ruhsat almaları halinde, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun Geçici 33'üncü maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca ruhsat verilecektir. Belirtilen faydalı ömrün sonunda gelir vergisi veya kurumlar vergisinden muaftır.

5035 sayılı Kanunun 11 inci maddesine eklenen 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 20.ci maddesi hükümlerine göre, 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren Teknoloji Geliştirme Bölgesinde faaliyetine devam eden işverenlerin kanuna göre kazançları, serbest bölgelerde Kurumlar vergisi muafiyeti sırasında bölgede ürettikleri sistemlerin imalat ve yönetimlerinin yanı sıra veri yönetimi, iş uygulamaları, internet, Mobil komuta kontrol uygulamaları ve askeri yazılımlar şeklinde sundukları hizmetleri de katma değer vergisinden muaftır. Hukuken, davanın ne zaman başlatıldığına bakılmaksızın, 4691 sayılı kanunun geçici 2. maddesi uyarınca, bölgedeki yazılım ve Ar-Ge faaliyetlerinden elde edilen gelirler, 2023 yılı sonuna kadar her yıl gelir vergisinden muaftır.

Serbest teknoloji bölgesinde üretilen mal ve hizmetlere ilişkin istisna, kısmi istisnadır. Dolayısıyla, vergi borçlusunun ticari faaliyetlerinden dolayı yukarıda belirtilen mal ve hizmetlere ilişkin katma değer vergisinin katma değer vergisinden mahsup edilmesi mümkün değildir. Bu vergiler, KDVK'nın 30/a maddesi hükümlerine göre gelir ve kurumlar vergisinde kurumlar kazancının belirlenmesinde harç olarak kabul edilir. Maliye Bakanlığının 01/01/2004 tarih ve 54/5417-2047/14285 sayılı çizelgesinde; "Teknolojik Geliştirme Bölgesinde faaliyette bulunanların muafiyet talebi istisna olup, söz konusu faaliyetler için katlanılan katma değer vergisinin mahsup ve iade edilmesi mümkün değildir. İndirilemeyen KDV gider olarak kabul edilebilir veya şirketin durumuna bağlı olarak bir maliyet unsuru" olarak kabul edilebilir.

Görüldüğü gibi 4691 sayılı Kanunda yer alan kurumlar vergisi muafiyeti daha dar ve yazılım ve Ar-Ge faaliyetleri ile sınırlıdır. 4691 sayılı Kanun'un öngördüğü istisna uyarınca, aynı kapsamdaki paylardan elde edilen katkı paylarından faktör ücret ve giderlerinin düşülmesi suretiyle elde edilen gelirlerin tamamı vergiden muaftır.

Bu kapsamda gelir ve kurumlar vergisi matrahının nasıl belirlendiği dışında, kanun kapsamına giren veya girmeyen gelir, gider ve gider kalemlerinin ayrıca takip edilmesi gerekmektedir. Bu faktörlerin diğer faaliyetler ve muafiyet kapsamındaki gelirlerle birleşmesi, beyan esasının yanlış belirlenmesine yol açacaktır. Dolayısıyla, bölgede faaliyet gösteren bir borçlunun Teknolojik Serbest Bölgeler Kanunu kapsamı dışındaki ticari faaliyetlerinden elde edeceği olağanüstü gelir ve kazançları o oranda değerlendirmek mümkün değildir. Bu anlamda, nakit değerlerinin belirlenmesinden doğan faiz gelirleri, yabancı para cinsinden varlıklardan kaynaklanan kur farkları ve ekonomik varlıkların elden çıkarılmasından kaynaklanan gelirler istisnai durumlarda

dikkate alınmaz. 3218 sayılı Kanun ve 4691 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yıllık gelir vergisi veya kurumlar vergisi istisnası değerlendirildiğinde, 3218 sayılı Kanun kapsamındaki gelirden muafiyetin daha yeterli olduğu görülmektedir.

Memurlar haricinde, Ar-Ge Merkezi'nin kamu kurumlarının teknoloji odaklı kurum ve vakıfları ile kanunla kurulmuş uluslararası fonlar veya uluslararası kuruluş ve kamu kuruluşlarından sağlanan fonlar ile anlaşmalar kapsamında Ar-Ge proje türlerine destek vermek açısından uluslararası bir fon tarafından desteklenmektedir. Teknoloji geliştirme projeleri veya TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projelerine katılan Ar-Ge ve destek çalışanları açısından, doktora mezunlarının araştırma ve geliştirmesinden elde edilecek ücretlerin %90'ı, sermaye desteği ve rekabet öncesi iş birliği projelerinden yararlanacaktır. Teknoloji şirketleri de dahil diğerleri için %80'i gelir vergisinden muaftır.

3218 sayılı Kanun ve 4691 sayılı Kanun kapsamındaki gelir vergisi veya kurumlar vergisinden muafiyet dikkate alındığında, 3218 sayılı Kanun kapsamındaki gelir vergisi istisnasının daha geniş bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Görüldüğü gibi 4691 sayılı Kanun'daki gelir vergisi muafiyeti daha dar ve yazılım ve Ar-Ge faaliyetleri ile sınırlıdır. Ancak, yıllık gelir vergisi mükellefleri veya tüzel kişiler, 3218 sayılı Kanun'da tanımlanan yıllık gelir vergisi muafiyetinden "faaliyet izninde belirtilen süre için"; 4691 sayılı Kanun'da tanımlanan yıllık gelir vergisi muafiyetinden "31 Aralık 2023" tarihine kadar yararlanılmaktadır.

Bu nedenle Teknoloji Serbest Bölgesi mükellefleri tercihli olarak 3218 sayılı SBK hükümlerinden yararlanacaklardır. Bu hüküm, lisansın yürürlük tarihi ve lisans kapsamındaki faaliyetlerin kapsamı dışında herhangi bir kısıtlama içermez. Ancak lisansta belirtilen süre dolduktan sonra sadece 4691 sayılı Kanun kapsamındaki yazılım ve Ar-Ge faaliyetleri 31 Aralık 2023 tarihine dek senelik gelir vergisi istisnasından yararlanabilecektir.

Bu kanunun istisnası gelir istisnasıdır. Yani teknoparklarda faaliyet gösteren firmaların sadece o alanlardaki yazılım ve Ar-Ge araştırmalarından elde ettikleri gelirleri içermektedir. Bu nedenle uygulamayı kullanmak isteyen firmaların gelir ve giderlerini diğer işlemlerden ayrı olarak izlemesi gerekiyor. Bu grupta yer alan şirketlerden elde edilen gelirler de kurumlar vergisi beyannamesinde yer alan Teknoloji Geliştirme Bölgesi gelirlerine dahil edilir ve indirilebilir.

Vergi muafiyeti uygulamalarında, borçlunun tam veya sınırlı sorumluluk kapsamında kurumlar vergisine tabi olup olmadığı önemli değildir. Bölgede faaliyet göstermeye devam eden borçlular bu ayrıcalıktan yararlanabilirler. Ayrıca bölgede idareden sorumlu şirketin gelirleri de kurumlar gelir vergisinden muaftır.

Teknokent'te faaliyet gösteren bir şirketin vergi muafiyeti faaliyetleri vergi muafiyeti kapsamına girmeyen işleri içeriyorsa, ortak giderlerin uygun tahsis anahtarı ile dağıtımının yapılması beklenir. 1 No'lu Kurumlar Vergisi Genelgesi, dağıtım anahtarlarının yıl boyunca ortaya çıkan maliyet-maliyet oranına dayanması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu duruma istinaden, muafiyet kapsamında olan ve muafiyet kapsamında olmayan işlerin giderleri farklı şekilde belirlenir ve genel giderlerin yıl içinde yapılan toplam maliyetlere oranına göre dağıtılır.

Teknoloji Geliştirme Bölgesi kapsamında faaliyet ortaya koyan firmaların yurt dışından transfer ettikleri ürünler ile onlardan aldıkları ürün ve hizmetlerden KDV alınacağı şüphesizdir. Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren bir şirketin KDV istisnasına tabi mal/hizmet satın alması durumunda oluşacak KDV'ye KDV Kanunu'nun 30/a maddesi hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır. Gelir vergisi veya kurumlar vergisi değerlendirme esasına göre, indirimde dahil olmayan mal ve hizmet alımlarının tesliminde gösterilen satış vergisi sirkülasyonundan istisna edilen satış vergisinin maliyetli veya hukuken mantıksız olması gider olarak kabul edilecektir. Yazılımın vergi muafiyeti kapsamında ihraç edilmesi, KDV'nin iade edilebilir veya

azaltılmış olarak kabul edilmediği neticesini farklılaştırmaz. Teknoloji geliştirme bölgesi kapsamında faaliyetlerini devam ettiren bir firmanın;

- Yerli üretim hastane bilgi yönetim sistemi yazılım programının satışı ile bu yazılımın güncelleme çalışması kanunun geçici 20/1 kapsamına girmektedir. Şartlara göre KDV istisnadır. Bu yazılım için sağlanan güncellemeler, bakım ve destek hizmetleri hariç olmak üzere muafiyet kapsamında değildir.
- Bu alanda oluşturulan eğitim yazılımları geçici olarak 20/1 sayılı Kanun kapsamına girer. KDV istisnadır. Ancak Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmalardan yazılım satın alan firmaların satışları genel düzenlemeler kapsamında KDV'ye tabidir.
- Kanunun geçici 20/1. maddeye göre, sarf malzeme ve hizmetler KDV'ye dâhil olmayıp, web sitesi üzerinden verilen reklam hizmetleri bu kapsamda olmadığı için KDV'ye tabidir.
- Ürün, araç, yazılım kullanarak işlev gören mallar ve ilgili hizmetler gibi cihazlar istisnaya dâhil değildir.
- Oluşturduğu yazılımı bölgedeki farklı bireylere satışını yapmış bulunması ya da satışın e-ticaret olarak gerçekleşmiş olması indirimlerin yapılmasını engellememektedir. Ancak, yazılımların bayilerce satılmasında herhangi bir istisna yoktur.
- Bu bölge içinde geliştirilen yazılımlar, Kanun'un 11. ve 12. maddeleri çerçevesinde ihracı durumunda KDV Kanunu'nun 32. maddesi kapsamında iade ve iadelere konu olabilecektir.

Bölge dışında oluşturulan değerler için istisnalar geçerli değildir. Bu, yalnızca yerel olarak gerçekleştirilen yazılımları, programları ve lisansları içerir. Ayrıca KDV vergi muafiyeti sadece bölge içinde faaliyetlerini sürdüren birey/kuruluşlara tanınmakta olup, bölge dahilinde şirketin durumunu kontrol eden firmalar bu vergi muafiyetinden yararlanamazlar.

4691 sayılı Kanun kapsamında Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nde faaliyet ortaya koyan şirketlere gerçekleştirilen bağış ve yardımların öne çıkan durumu, bağış yapan ve destekleyen şirketlerin bunları dönem gelirlerinden düşüp aynı anda bağış alıp almadıklarıdır. Bağış ve yardımlar, GVK'nın 89/2 maddesi ile uygulaması çeşitli tebliğlerde belirtilen KVK'nın 14/1b ve 10/1c maddelerinin tekrarında ifade edilmiştir.

4691 sayılı Kanun'un 8/5 inci maddesi gereğince, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin söz konusu alanlara sponsor olarak Ar-Ge faaliyetleri kapsamında olan birey ve kuruluşlara yaptıkları bağış ve yardımların toplamı makbuzla aykırıdır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 89/2. maddesi gereğince Kanun'un 14/6'ncı maddesinde belirtilen vergi oranları ve esasları dâhilinde indirilir. Bu ifadeye yer verilmese dahi, bu alanlarda Ar-Ge faaliyeti yürüten birey, kurum veya kuruluşlara makbuzlu sponsor olarak gerçekleştirilen bağış ve yardımlar tekrara tabidir. Vergi kanununun 14/1b ve 10/1c maddeleri indirimle ilgilidir.

Önümüzdeki dönemde 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1 sayılı Genel Tebliği'nde bu konuda açıklama yapılması gerekmiştir. Tebliğ hükmüne göre TÜBİTAK gibi kurumların teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyet göstermekle yükümlü kuruluşlara bağış şeklinde muafiyetten yararlandığı Ar-Ge projeleri, bu durumda tüm bağış ve hibeler diğer kurumlar kurum kazancına eklenecek ve muafiyetten yararlanacaktır.

Bölgede Ar-Ge araştırmaları yapan firmaların aldıkları bağış ve yardımlar, Genelge ve Tebliğ'de de gösterildiği üzere istisna kapsamındadır. Ayrıca bölge kapsamında araştırma ve geliştirme gerçekleştiren birey ve kuruluşlara gerçekleştirilen bağış ve yardımlar, gelir ve kurumlar vergisi standartları belirlenirken indirilebilir.

Ayrıca, 86 sayılı Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'ne göre, başka ticari kuruluşlardan geri ödenmesi şartıyla sermaye desteği olarak verilen teşviklerin borçları bulunmakta olup, teşvik olarak verilen tutar işletme gelirlerine dâhil edilmiştir. İlgili yasal çerçevenin ve diğer

kuruluşların aynı şekilde ödediği destek miktarının işletme gelirini temsil ettiği ve bir gelir kalemi olarak eklenebileceği açıklanmıştır.

Ar-Ge araştırmalarının desteklenmesi ve teşvik edilmesine ilişkin yasal hükümler, yeni teknoloji ve bilgi araştırmalarına ilişkin Ar-Ge harcamalarının %40'ı şirketin ilgili bölümünde şirketin yükümlülükleri tarafından yürütülmektedir. 2004 yılında çıkarılan 5228 sayılı Kanun ile 193 sayılı GVK'nun 89. maddesine göre belirtilen matrahtan mahsup edilir. Kanun koyucu bu indirimini belirli şart ve kurallara bağlamış ve uygulamasını 6698 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile düzenlemiştir.

5228 sayılı kanun gerekçesinde araştırma ve geliştirme indirimini ile bağlantılı şekilde gerçekleştirilen düzenlemenin Ar-Ge araştırmalarına ait 4691 sayılı TGBK'nda bulunan düzenlemeleri tamamladığı açıklanmıştır. Araştırma ve geliştirme indirimini uygulaması açısından Ar-Ge bölümünün bulunduğu yerin önemi bulunmamaktadır. Firmanın faaliyetini devam ettirdiği yer olması şartıyla gerek firma merkezinde veya başka bir yerde, gerekse de teknoloji geliştirme bölgeleri içinde yapılan araştırma ve geliştirme bölümleri içinde yapılan harcama türleri, belirlenen sınırlara uygunluğunun bulunması halinde araştırma ve geliştirme istisnası içeriğinde bulunmaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10/1a maddesi bünyesinde kurumlar vergisi matrahının tespit edilmesinde kurumlar vergisi beyannamesinde ayrı bir şekilde gösterilmesi şartıyla, yükümlü olanların modern teknoloji ve bilgi arayışına ait Ar-Ge giderlerinin %40'ını kurum gelirinden araştırma ve geliştirme indirimini şeklinde indirebilecekleri belirtilmiştir. Bu duruma ait olarak 1 no'lu kurumlar vergisi kanunu genel tebliği kapsamında zorunlu izahatlar yapılmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6b maddesinde gerçekleştirilen değişiklikle, yönetim şirketleri ve teknoloji geliştirme bölgeleri bünyesinde faaliyet gösteren diğer şirketler, gelirlerini kurumlar vergisi matrahı dışında dağıtmaları durumunda kâr payı ödemekle yükümlüdürler. Bölgede faaliyet göstermeye devam eden kurumlar vergisi mükellefleri, bu istisnai geliri dağıtmaları halinde Gelir Vergisi Kanunu 94/6b, 15/2 ve 30/3 ve 30/6 uyarınca gelir vergisi ödemek zorundadırlar. Bu, gelir vergisi tedarikçisinden bir gelir vergisi indirimini olarak ele alındığında, TGBK'nin 8. Maddesindeki hariç tutma maddesine uyulmasını etkilemez.

5746 SAYILI KANUN İLE İLGİLİ İSTİSNALAR VE TEŞVİKLER

Türkiye'de araştırma ve geliştirme araştırmaları ile ilgili düzenlemeler ve kurallar iki kanuna tabidir. Bunlar TGBK 4691 ve 5746 Araştırma ve Geliştirme Destekleme Kanunu'dur. Bugün araştırma ve geliştirme faaliyetlerini yürütecek olan kanun ve yeni ürünler, tasarımlar, yüksek kalite ve standartlar üretecek endüstriyel dönüşüm 2008 yılında yürürlüğe girmiştir.

2023 yılı sonuna kadar yürürlükte olan yasaya göre Ar-Ge Merkezi'nde minimum 50 özel Ar-Ge çalışanı, kamu kurumları, vakıflar, uluslararası fon destekli Ar-Ge ve inovasyon projeleri ile hazırlık projeleri bulunmaktadır. Rekabetçi projeler, teknoloji tabanlı şirketler çalışmaları için teknoloji şirketlerine sermaye desteği alanlara bazı istisnalar ve teşvikler verilmektedir.

5746 sayılı Kanun'un amacı teknolojik bilgi üretmek, üretim sürecinde yeniliklere yön vermek, kalite ve standartları iyileştirmek, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi işlemek ve yüksek talep gören teknolojiyi üretmektir. Bu alanlarda girişimcilik ve yatırımın yanı sıra araştırma ve yenilikle ilgili doğrudan yabancı yatırımın teşvik edilmesi, bu yatırımların hızlandırılması, araştırma ve geliştirme personelinin ve vasıflı işgücünün çalışmalarının artırılmasıdır. Kanun, ülkemizdeki teknoloji merkezleri, araştırma geliştirme projeleri ve rekabet

öncesi işbirliği projelerinin yanı sıra Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme Yönetim Kurumu bünyesinde teknoloji yatırımlarının teşvik ve desteklenmesini de kapsamaktadır.

Yasa, elli veya daha fazla araştırma ve geliştirme işçisi çalıştıran işletmeler arasında ayrım yapmaktadır. Bu merkezlere sahip olmayan firmalar sadece proje bazlı maliyetleri indirimli tutabilirken, arama merkezlerini kuran firmalar araştırma merkezinden sertifika almak için tüm maliyetlerini düzenleyici kontrol çerçevesinde tutabilmektedir. Kanuna göre bu merkezleri oluşturan işletmelere daha fazla imkân tanınmaktadır. Araştırma ve geliştirme merkezlerinde 500 ve üzerinde eşdeğer araştırma geliştirme çalışanı çalıştıran araştırma geliştirme personelinin araştırma ve geliştirme maliyetlerinin geçmiş seneye nazaran artışının yarısı tutarındadır. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi 193, işyeri kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu'nun 89'uncu maddesi gereğince indirilmekte ve 5746 sayılı Kanuna göre araştırma ve geliştirme indirimlerinden yararlanmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 89/9'uncu maddesinden ve Vergi Kanunu'nun 10/1'inci maddesinden yararlanamazlar.

Araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetlerinde bulunan devlet kurumları, kanunlar ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan hibeler, kanun hükümleri gereğince özel fonlar içinde tutulmaktadır. Söz konusu hesaplar içindeki tutarlar, Gelir Vergisi Kanunu kapsamında gelir ve Ar-Ge kesintilerinin tutarının tutulmasında araştırma gideri sayılmamaktadır. İstenmeyen bu fonlara yapılan harcamalar da doğrudan amortisman veya yapıldıkları yere göre amortisman tabi tutulan ekonomik varlıklar olarak takip edilmektedir. Bu hesaba, sermaye ilavesi dışında hesabın devir veya üretim tarihinden itibaren 5 yıl içinde devredilmesi durumunda hesabın zamanında ödenmemesi durumunda vergi ve vergi zararları için faiz tahakkuk ettirilmektedir. 5746 sayılı yasaya göre ise araştırma ve geliştirme indirimi;

- Teknoloji merkezli firmalarda,
- Ar-Ge kuruluşlarında,
- Devlet kurumlarının yanında araştırma ve yenilik projelerinde araştırma ve geliştirme projelerini desteklemek için uluslararası kuruluşlar veya STK'lar tarafından veya teknoloji geliştirme projelerinin bir parçası olarak kullanılan fonlar veya krediler,
- Rekabet öncesi işbirliği projelerinde teknoloji kullanımı ve kurumsal yatırım desteği yoluyla teknoloji araştırma ve inovasyon harcamaları,
- Geçen yıla göre beş yüz veya daha fazla eşdeğer araştırma ve geliştirme çalışanı istihdam eden arama merkezlerinde o yıl araştırma ve yenilik maliyetinin yarısının harcanması,

KVK'nun 10. maddesi, işyeri kazancı ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesince, işyeri kazancının belirlenmesinde indirim hususu kabul edilmektedir. Ayrıca bu maliyetlerin tamamı VUK uyarınca aktifleştirme ile belirlenmekte ve ekonomik değeri olmadığında doğrudan maliyet olarak kabul edilmektedir. Yetersiz gelir nedeniyle ilgili raporlama döneminde indirilmeyen tutar bir sonraki döneme aktarılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda tahakkuk eden tutarlar, VUK uyarınca yıllık yeniden değerlendirme oranı artırılarak artırılabacaktır.

Araştırma ve geliştirme indirimleri 5520 sayılı KVK'nun 10/1. maddesi ile düzenlenmiştir. 5746 Sayılı Kanun'un 5 inci maddesinde yukarıda belirtilen maddede yapılan değişikliklerle araştırma ve geliştirme giderlerinden hesap edilen araştırma geliştirme kesintilerinin maliyeti 2008 senesinde çıkarılan kanun ile %40'tan %100'e yükseltilmiştir.

5746 sayılı Kanun'un 3/2 maddesi, TÜBİTAK tarafından üstlenilenler dışındaki araştırma ve geliştirme projelerinde teknoloji tabanlı şirketler, araştırma merkezleri, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası fonlarla desteklenen veya teknoloji-girişim sermayesi kullanan şirketlerin çalışanlarını ödüllendirir. Doktora derecesine sahip olanların maaşlarının yüzde 90'ının, diğerlerinin ise 2023 yılı sonuna kadar gelir vergisinden muaf tutulacağı bildirilmektedir.

Kanuna göre araştırma ve geliştirme personelinin, bu işte doğrudan yer alan tüm araştırmacı ve teknisyenlerin, doğrudan araştırma ve geliştirme ile uğraşanların ve yönetici, sekreter, işçi, teknisyen gibi doğrudan ilgililerin yararlanması sağlanmıştır. Kanun gereğince destek çalışanlarına yönelik teşvikler sınırlandırılmış olup, teşviklerden yararlanacak destek çalışanı sayısı, günlük olarak toplam çalışan sayısının yüzde 10'unu geçmeyecektir.

5746 sayılı Kanun'un 3/2. maddesinde iddia edilen teşvik vergi muafiyeti niteliği taşımakla birlikte, 75. maddede teşvikin geçici olarak muafiyeti öngörülmüştür. Başka bir deyişle, 5746 sayılı Kanun vergiye tabi kazancın bir bölümünü gelir vergisi matrahına dahil etmese de vergiye tabi kişinin geçici maddedeki vergiye tabi toplam kazancı, gelir vergisinin yüzde 80'i veya yüzde 90'ı kadardır. Belirtilen veri tabanı, kısa bir ifadede hesaplanan bu bildirimden kaldırılmaktadır. Ancak, 2009 yılında yürürlüğe giren 5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a ayrıcalık olarak gelir vergisi muafiyeti istisnası iptali şeklini almıştır. Öte yandan, Araştırma ve Geliştirmeye Destek Genel Raporu'nda belirtilen gelir vergisinden muafiyet yerine o yıl yürürlüğe giren 2. Seri, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesiyle yürürlüğe girmiştir. 2023 yılına kadar doktorası olanların 5823 sayılı Kanun, diğerlerinin de yüzde 80'inin beyanname verilmesi gerekmektedir. Söz konusu zamanda bahsedilen maddenin bu maddeye zıt hükümleri uygulanmamaktadır.

Vergi terkinin, KVK'nın 115'inci maddesinde öngörülen hallerde vergi kayıtlarının silinmesi veya mükellef tarafından alınan verginin ortadan kaldırılarak tahsil edilen verginin iadesi anlamına gelmektedir. Hesaplanan vergi veya ceza miktarının devlet borcundan mahsup edilmesi gerektiği söylenmektedir. Terkin, tüm yasal sonuçları ile devlet vergi mükelleflerini ortadan kaldıran bir idari tedbirdir. Gelir vergisi teşviklerinden yararlanacak işveren tarafından istihdam edilen tam zamanlı eşdeğer çalışan sayısı, günlük toplam araştırma ve geliştirme çalışanın %10'unu aşamaz. Hesaplamalarda görünen kısımlar eksiksiz olarak işlenmiştir. Tam zamanlı destek çalışanı sayısı, günlük araştırma ve geliştirme çalışanın %10'unu aşarsa, destek personelinin toplam maaşının en düşük olduğu sayıdan başlanarak teşviklerden hangi çalışanların yararlanacağı ve menfaat sahiplerinin maaşları eşit ise işverenler tarafından belirlenmektedirler.

Ayrıca 5746 sayılı Kanunun araştırma faaliyetleri ile ilgili noterler, bürolar ve diğer kamu kurumları tarafından düzenlenen damga vergisi muafiyeti uygulamaktadır. Ar-Ge araştırmaları çerçevesinde faaliyetlerini belirten ve destekleyen devlet kurumları, söz konusu merkezlerde pazara çıkmadan önce beraber çalışma yapma projelerinin uygulandığı kamu kurumları, teknolojik odaklı firmalar açısından TEKMER (Teknoloji Geliştirme Merkezi), ülkelerarası bir fon tarafından desteklenen onaylı proje veya TÜBİTAK için bu merkez tarafından uygulanmaktadır. Borçlunun iş yaptığı kurumlara liste ibraz etmesi yeterlidir ve bu kurumlar başka belge talep etmemektedir. Ancak liste, ticareti yapılan belgenin araştırma faaliyetinin bir parçası olarak onaylandığını belirtmelidir. Onaylanan liste alım satım işlemi sırasında sunulmazsa, tüccarlar vergi muafiyeti başvurusunda bulunamazlar. İstisnai uygulamaya 5746 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre son verildiğinde;

- Araştırma merkezi olma koşulunun askıya alındığı, koşulun ihlali veya desteğin/teşvikin kötüye kullanıldığı, koşulun sona erdiği, desteğin ve teşvikin ihlal edildiği veya kötüye kullanıldığı tarihten itibaren Ar-Ge Merkezi kimliğine sahip firmalar için,
- Rekabet öncesi iş birliği projesi olması durumunda, herhangi bir nedenle sona erdiği andan itibaren, sözleşme sonunda denetimin başlangıcından itibaren,
- Bu tarihten itibaren araştırma, KOSGEB teknoloji firmasının yürüttüğü projelerin tamamlanması veya verilen desteğin kesilmesi ile de sona erecektir.
- Araştırma ve geliştirme proje türlerinde de benzer sebeplerden dolayı Ar-Ge faaliyetleri bitmiş sayılacağından, söz konusu tarihten itibaren başlayarak,

- Tekno girişimci ruhuna yönelik desteği için, tasdiklenmiş çalışma planına yönelik idari desteğin sona erdiği günden itibaren damga vergisi muafiyeti artık mevcut olmayacaktır.

SONUÇ

Türkiye'nin Ar-Ge istatistikleri değerlendirilirken bir önceki döneme göre artış tespit edilmiştir. Uluslararası rekabete katılmak ve rekabet gücünü artırmak için ulusal teşvik politikalarının oluşturulması üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir. Kanun revizyonu ile revize edilen Ar-Ge araştırma önerisi için vergi muafiyeti oranı önemli ölçüde artırılmış ve Ar-Ge vergi muafiyeti başvuru tarihi 2023'e uzatılmıştır. Tüm bu değişimler, ülke ekonomisini geliştirmek ve ekonomik hedeflerine ulaşmak için atılan adımların hızlandığını göstermektedir.

Diğer taraftan iş birliğinin gerçekleştirilmesi ile önemli teknolojik gelişmelerin yaşanması kaliteli, yeni ürünler, düşük maliyetli, rekabetçi fiyatlı ürünlerin piyasaya sürülmesi ve pazara canlılık getirmiştir. 2000'li yıllarda özellikle teknolojinin hayatın önemli bir parçası olması teknokenti daha önemli hale getirmiş ve gelişimini de hızlandırmıştır (Keleş vd., 2015:200).

Teknokent'in yönetim şirketinin, Türkiye'nin proje tabanlı teknoloji altyapısı için ihtiyaç duyduğu teknolojik seviyeyi hedeflemesi açısından ek teşvik türleri getirmesi gerekmektedir. Bu teşvik türleri gelir ve kurumlar vergisi ile kısıtlı olmayıp, proje bazında değerlendirilmelidir. Bahsettiğimiz ek teşvik türlerine örnek verecek olursak;

- Firmaların en çok sıkıntıya düştüğü konulardan biri sermaye desteğidir. Geçmişe baktığımızda dünya'da gelişmiş teknoloji ürünü üreten markaların zamanında düşük bütçelerle ve imkanlarla başladığı görülmektedir. Ülkemizde de orta-yüksek teknoloji üretileceğine inanılan projelerde Sanayi Bakanlığı tarafından Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine sermaye desteği sağlanmakta fakat bunun kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Daha fazla girişimciye direkt sermaye desteği sağlanmalıdır.
- Firmaların bir diğer zorlandığı konu ise sigorta primlerinin ödenmesidir. Uygulamada sigorta paylarının yarısı Maliye Bakanlığı bütçesinden karşılanarak vergi harcaması yaratılmaktadır. Bütçeden karşılanan pay miktarı artırılmalı veya kanunda belirtilen bu destekten faydalanabilecek destek personellerinin Ar-Ge ve tasarım faaliyeti çalışanlarının %10'unu aşamaz diye belirtilen kapsam genişletilmelidir.
- Küçük sermayeler ile hareket eden bu firmalar kullandıkları kredileri de gider olarak yazamamaktadırlar.
- TGB'de toplam yer alan firma sayısı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine göre 8972 iken bunun sadece 369'u yabancı/yabancı ortaklı firmalardır. Ülkemizde yer alan yabancı yatırımcıyı desteklemek amacıyla vergisel teşviklerin uzun vade de sağladığı avantajlar sürekli hale getirilmeli ve ihracat konusunda teşvik etmek için ek teşvik türleri ve yasalar getirilmelidir.

Teknokentlerde yüksek teknoloji girişimciliğinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi önemlidir. Sanayi ve akademi iş birliğinin güçlendirilmesi, taraflar arasında bilgi ve teknoloji transferinin güvence altına alınmasını ve Ar-Ge ye harcanan zamanın ekonomik değere dönüştürülmesini amaçlamaktadır.

Bir teknokent, bir teknolojinin üretilmesi ve geliştirilmesinde gerekli koşulların sağlanması durumunda etkin bir organizasyon birimi olarak kabul edilir. Teknokentte yer alan işletmeler için faydaların netleştirilmesi, işletmelerin bu alanlara yönelme eğilimini artıracak ve sağlanan

vergi avantajlarının gerçekleşmesine yardımcı olacaktır. 2001 yılında kurulmaya başlayan teknoloji geliştirme bölgeleri her geçen gün daha fazla teşvik ve destekleme almakla birlikte muhasebe uygulamalarına yönelik mevzuatın açık olmaması önemli bir eleştiri konusudur. Bu konudaki eksiklikleri giderilmelidir. Aksi takdirde yanlış işlemlerin yapılması cezai yaptırımları artıracaktır. Firmaların devlet tarafından sağlanan vergi istisnalarından yararlanmaları önemli boyutlara gelmiş olup artık vergiden korunma limanı gibi algılanmalarının önüne geçilmelidir (Aktaş ve Delen, 2021:727).

KAYNAKÇA

Akbulut, K. (2020). Teknopark Sınırlarının Serbest Bölgeyi İçine Alacak Şekilde Genişletilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(162), 255-260.

Aktaş, R. ve Delen, S. (2021). Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki Firmalara Yönelik Vergisel Teşvik ve Desteklerin Muhasebe Uygulamaları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14 (2), 727-757.

Ataman, B. (2008). Teknoparklarda Yatırımın İstihdam Yaratma Kapasitesi ve İstihdam Yapısı: Ankara İli Örneğinde Bir Analiz. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 3(2), 37-49.

Ateş, G. (2020). İnovasyonun İhracat Performansına Etkisi: Üniversitelere Bağlı Teknokentlerde Bir Uygulama (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Attar, M., ve Erat, L. (2020). İş şekillendirme ve yenilikçi iş davranışı ilişkisinde kişi iş uyumunun aracılık rolü: Konya Teknokent örneği. İçinde M. Barca (Ed.), [Sözlü bildiri]. 28 Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 121-147.

Bayraktaroğlu, H., Karaman, D. ve Kalkan, A. (2015). Ar-Ge Vergi Teşviklerinin Teknokentteki Girişimler Tarafından Değerlendirilmesi: Göller Bölgesi Teknokent Örneğinde Bir Araştırma. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 231-241.

Bayzin, S. ve Şengür, M. (2019). Üniversite Sanayi İş birliğinde Teknoparkların Rolü. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 299-314.

Bilginer, M., Afşar, A. ve Akdoğan, Z. (2017). Teknoloji geliştirme bölgelerini yöneten teknokent anonim şirketlerin faaliyet gelirlerinin vergi mevzuatı açısından değerlendirilmesi ve alınan hibelerin TMS 20'ye göre muhasebeleştirilmesi. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, 4(15), 2016-2025.

Coşgun, O. (2016). Teknokent İstisnasında Seri Üretim ve Gayri Maddi Hakka İsabet Eden Kısım Muamması. *Vergi Dünyası Dergisi*, (413), 84-90.

Çelik, F. (2019). Yerel Kalkınmada Teknopark Modeli: Emilia-Romagna (İtalya) ve Shannon (İrlanda) Bölgeleri Örnekleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1112-1129.

Demirli, Y. (2014). Türkiye'de Teknoparklara Yönelik Teşvikler ve Teknoparkların Bilim ve Teknoloji Kapasitesinin Gelişimine Katkısı. *Maliye Dergisi*, (166), 95-114.

Ercan, İ. (2014). Teknokentlerde Kurumlar Vergisi İstisnası. *Mali Çözüm Dergisi*, (122), 161-175.

Kayalidere, G. (2014). Türkiye'nin teknoloji politikalarında teknoparkların önemi ve teknoparklara yönelik vergi avantajları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 75-96.

Keleş, M. K. ve Tunca, M. Z. (2015). Hiyerarşik Electre Yönteminin Teknokent Seçiminde Kullanımı Üzerine Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 199-223.

Pekol, Ö. ve Erbaş, B.Ç. (2011). Patent Sisteminde Türkiye’deki Teknoparkların Yeri. *Ege Akademik Bakış*, 11(1), 39-58.

Toprak, Y. V. (2018). Türkiye’nin Gelişme Sürecinde Teknoloji Politikaları: Teknoparklar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

3065 Sayılı Yasa, Katma Değer Vergisi Kanunu. 18563 sayılı Resmî Gazete.

3218 Sayılı Yasa, Serbest Bölgeler Kanunu. 27167 sayılı Resmî Gazete.

4458 Sayılı Yasa, Gümrük Kanunu. 23866 sayılı Resmî Gazete.

4691 Sayılı Yasa, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, 28939 sayılı Resmî Gazete.

5510 Sayılı Yasa, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

5520 Sayılı Yasa, Kurumlar Vergisi Kanunu.

5228 Sayılı Kanun ile Vergi Kanunlarında Yapılan Değişiklikler. 2004 /93 Vergi Sirküleri.

5746 Sayılı Yasa, Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Kanunu.

5823 Sayılı Maliye Bakanlığının 375 Sayılı KHK.26903 sayılı Resmî Gazete.

6170 Sayılı Yasa, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

6676 Sayılı Yasa, Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

5035 Sayılı Yasa, (Mükerrer), Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2004). Resmî Gazete (Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040102m1.htm> Erişim Tarihi: 10.01.2023.